

Ehdotuksia yksityisen sektorin osallistamiseksi kehitysyhteistyöhön

Esipuhe

Puhuttaessa yksityisestä sektorista ja kehitysyhteistyöstä sekoitetaan usein suomalaisten yritysten osallistuminen kehitysyhteistyöhön ja kehitysmaiden yksityisen sektorin kehittäminen. Nämä voivat kohdata, mutta tähän kohtaamiseen Suomen kehitysyhteistyössä ei juurikaan ole panostettu.

Valtaosa Suomen kehitysyhteistyöstä on liittynyt kehitysmaiden julkisen sektorin kehittämiseen. On tuettu kohdemaiden julkisen sektorin hankkeita ja niihin on ostettu tavaroita ja palveluksia suomalaisilta yrityksiltä. Tyypillisesti siitä mitä on rakennettu, on tullut osa kohdemaan tehottomasti toimivaa julkista sektoria.

Suomalaisilla yrityksillä on tavallisesti ollut hankkeissa vain asiantuntijapalvelun (ja joskus teknologian) myyjän rooli, eivätkä niiden intressit ole olleet kovin hyvin linjassa sen kanssa, että hankkeet pitkän päälle onnistuisivat. Valitettavan usein onnistuminen onkin jäänyt heikoksi.

Pääasiallinen tapa, jolla Suomen kehitysyhteistyössä on panostettu kehitysmaiden yksityisen sektorin kehittämiseen, on Finnfund. Panostus kahdenväliseen julkiseen kehitysyhteistyöhön on ollut kumulatiivisesti miljardiluokkaa ja panostus loppusuoralla oleviin korkotukiluottoihin useita satoja miljoonia euroja. Finnfundin pääomaan on kanavoitu kehitysyhteistyövaroista yhteensä reilun kolmenkymmenen vuoden aikana runsaat sata miljoonaa euroa (josta yli puolet viime vaalikaudella).

Nämä ja markkinoilta lainatut rahat on sijoitettu uskottaviin yksityisen sektorin hankkeisiin ja kierrätetty tuottoineen yhä uusiin hankkeisiin. Toiminta on ollut

kannattavaa ja yhtiölle uskotut varat ovat kasvaneet runsaaseen 200 miljoonaan euroon.

Kehitysmaiden yksityisen sektorin hankkeiden rahoittaminen on tehokas tapa tehdä kehitysyhteistyötä. Yksityisen sektorin hankkeissa osapuolilla on yhteinen intressi saada hankkeet onnistumaan. Myös Finnfundissa painopiste on tiukasti onnistumisen ja kannattavuuden varmistamisessa.

Joskus yksityisen sektorin rahoittamisen nähdään kilpailevan koulutuksen, terveydenhuollon ja muiden julkisten palvelujen rahoittamisen kanssa. Tämä on harhaa, ainakin jos katsotaan vähänkin pidemmälle. Finnfundin rahoittamat yritykset ja niiden työntekijät maksavat veroja, joilla julkisia palveluja voidaan rahoittaa. Lisäksi köyhillä alueilla toimivat hankeyhtiöt rahoittavat usein suoraan kouluja, klinikoita, teitä, siltoja ja kaivoja ympäristössään. Kun hankkeet parantavat suoraan ja välillisesti työntekijöidensä, alihankkijoidensa jne. toimeentuloa, ihmisten mahdollisuudet kustantaa itselleen ja perheilleen esimerkiksi lääkkeitä, sairaanhoitoa ja koulutusta paranevat. Tämä on tärkeää, koska monissa kehitysmaissa suuri osa köyhistä kotitalouksista maksaa terveydenhoitomenonsa ja usein myös lastensa koulunkäynnin pääosin itse.

Viime vuosina kehitysmaat ovat kutsuneet mukaan yrityksiä monille sellaisille toimialoille, jotka aiemmin oli varattu kokonaan julkiselle sektorille. Selvimmin näin on tapahtunut televiestinnässä, joka vielä 1990-luvulla oli kehitysmaissa julkisten monopoliyhtiöiden sarkaa, mutta on nyt Pohjois-Koreaa, Etiopiaa ja muutamaa muuta maata lukuun ottamatta

annettu enimmäkseen yksityisten matkapuhelinoperaattoreiden hoidettavaksi. Yhdistelmä teknologista murrosta, markkinakilpailun sallimista ja ulkomaisia investointeja on romahduttanut hinnat, moninkertaistanut käytön, hyödyttänyt kuluttajia ja tuonut paljon verotuloja. Nyt vastaava murros on tapahtumassa muun muassa energiasektorilla, jossa erityisesti uusiutuvan energian teknologiat paranevat, monopolit puretaan ja yritykset alkavat tuottaa sähköä niille, jotka vielä ovat sitä ilman.

Kehityspolitiikan tavoitteet

Suomen kehityspolitiikan päätavoite on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja ihmisarvoisen elämän turvaaminen kaikille YK:n vuosituhajulistuksen kehitystavoitteiden mukaisesti. Yritystoiminnan kehittymisen kautta syntyvä työllisyys ja toimeentulomahdollisuuksien parantuminen pitäisi saada pääasialliseksi keinoksi saavuttaa kehityspolitiikan päätavoite.

Lisäksi Suomen kehityspolitiikassa on kolme läpileikkaavaa tavoitetta, joita Suomi edistää kaikessa kehityspolitiikassa ja kehitysyhteistyössä. Ne ovat

- 1) sukupuolten tasa-arvo (ja naisten asema)
- 2) eriarvoisuuden vähentäminen ja
- 3) ilmastokestävyys.

Kehitysmaiden yksityisen sektorin ja kaupankäyntivalmiuksien kehittäminen

Kehitysmaiden yksityisen sektorin ja kaupankäyntivalmiuksien kehittämistä kutsutaan nimellä ”kauppaa tukeva kehitysyhteistyö”. Kyseessä on poikisektoraalinen aloite, joka kattaa tuotannollisten sektorien (maatalous, kalastus, metsätalous, teollisuus, kaivannaiset), liiketoimintaympäristön (yrittäjyys, rahoitus), taloudellisen infrastruktuurin (fyysinen infrastruktuuri, ICT, energia) sekä kauppapolitiikan ja ulkomaankaupan kehittämisen.

Suomen vuoden 2012 myönnöt kauppaa tukevaan kehitysyhteistyöhön olivat 123 miljoonaa euroa, kun ne vuonna 2011 olivat vielä 246 miljoonaa euroa. Suomen vuoden 2012 maksatukset kauppaa tukevaan kehitysyhteistyöhön olivat 124 miljoonaa euroa,

kun ne vuonna 2011 olivat 129 miljoonaa euroa.

Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö on tärkein keino kehittää kehitysmaiden liiketoimintaympäristöä ja elinkeinoelämän edellytyksiä. Se on ensiarvoisen tärkeää myös suomalaisten yritysten liiketoiminnan kannalta, sillä suurimmat esteet uusien liiketoimintamahdollisuuksien kehittymiseksi liittyvät juuri kehitysmaiden markkinoihin ja toimintaympäristöön.

Kehitysyhteistyössä kauppaa tukevan kehitysyhteistyön rooli on supistunut huomattavasti edellisen hallituksen kehityspolitiikasta. Painopistettä pitäisi siirtää uudestaan sen suuntaan.

Kehitysyhteistyörahoitus suomalaisille yrityksille ja muille toimijoille

Yksityisen sektorin toimintaedellytyksiä kehitysmaissa tulee vahvistaa. Uudet pk-yritykset tuottavat uusia työpaikkoja ja muita yrittäjyyden mahdollisuuksia. Suomalaisten yritysten mahdollisuudet osallistua kehitysyhteistyöhön ja kehitysmaaliiketoimintaan parantaa myös osaltaan kehitysmaiden yritystoimintaa; arvoketjujen laajentaminen, osaamisen ja teknologian siirto sekä hyvän hallintokulttuurin juurruttaminen edistävät paikallisen yrityssektorin kehittymistä.

Suomalaisten yritysten osallistumismahdollisuuksia voidaan parantaa kasvattamalla Finnfundin pääomaa, laajentamalla Finnpartnership-liikekumppanuusohjelmaa sekä turvaamalla UM:n ja Tekesin valmisteilla olevalle, yhteiselle kehitysinnovaatio-ohjelmalle riittävät resurssit. Uusien yhteistyömuotojen, kuten kansallisten teollisten klustereiden (esim. Cleantech Finland, Future Learning Finland, FinlandCare) rahoitukseen myös kehitysyhteistyövaroin tulee varautua. UM:n pitää myös parantaa neuvontaa ja tiedotustaan yritysten suuntaan.

Kehityspolitiikassa ja kehitysyhteistyössä tulisi rakentaa yhteistyötä elinkeinopolitiikan sekä viennin ja kansainvälistymisen edistämisen kanssa. Suomalainen osaaminen on monella alalla maailman huippuluokkaa, ja sitä olisi mahdollista saada huomattavasti paremmin kehitysmaiden käyttöön hyödyntämällä kehityspolitiikan keinovalikoimaa, ml. kanavoimalla rahoitusta yritysten kehitysmaaliiketoimintaan ja hyödyntämällä yritysten osaamista hankkeissa.

Ajatuksia yksityisen sektorin osallistamiseksi kehitysyhteistyöhön

Kehitysavun painopistettä muutetaan enemmän kohti kauppaa tukevaa kehitysyhteistyötä ja yksityisen sektorin kehittämistä.

- Finnfundin toimintaedellytyksiä vahvistetaan kasvattamalla Finnfundin pääomaa ja erityisriskirahoituksen riskinottovaltuutta sekä myöntämällä Finnfundin ottamille lainoille valtioneuvoston (Finnveran lainanotolla on jo valtioneuvoston).
- Finnpartnership-liikekumppanuusohjelmaa laajennetaan niin, että se voi erilaisten selvitysten ja koulutuksen lisäksi tukea myös pilotointia ja kehityskaaliiketoiminnan käynnistämistä.
- Uuteen kehitysinnovaatio-ohjelmaan kanavoitetaan riittävät resurssit; yhdessä Tekesin kanssa.

Poistetaan yritysten osallistumisen esteitä

- Rahoitusvaihtoehtoihin liittyvä tai muu sääntely ei saisi muodostua esteeksi yksityisten varojen kanavoimiselle kotimaiseen tai kehitysmaihin liittyvään liiketoimintaan.
- Yrittämisen esteiden madaltaminen hyödyttää sekä Suomea että kehitysmaiden yrityksiä ja yhteiskuntia.
- Haja-asutusalueiden haasteissa on paljon yhtäläisyyksiä eri puolilla maailmaa – selvitetään systemaattisesti mahdollisuuksia kehittää haja-asutusalueille sopivia ratkaisuja sekä Suomessa että niiden kansainvälistämismahdollisuuksia.
- Yrittäjille on tärkeää, että lakiin voi luottaa, korruptio on vähäistä, toiminta-alueet voivat hyvin ja että löytyy osaavaa työvoimaa – kehitetään yrittäjien neuvonta- ja tukipalveluja tältä osin.
- Painotetaan, että yritystoiminta ei ole ristiriidassa kehitysyhteistyön perinteisten sosiaalisten ja ympäristötavoitteiden kanssa.

Kehitysapua kanavoidaan kansallisten teollisten klustereiden rahoitukseen siten, että tavoitteena ovat merkittävät kehitys- ja ympäristövaikutukset, suomalaisen yrityssektorin osallistuminen ja kumppanuudet yksityisen ja julkisen sektorin, kansalaisyhteiskunnan ja oppilaitosten kanssa.

Kansalaisyhteiskuntatukeen lisätään yhdistysten ja säätiöiden rinnalle yritysten voittoa tavoittelemattomat kehityskaaliiketoimintatukeen.

- Selvitetään, voidaanko verotuksen kautta madaltaa yritysten kynnystä osallistua kehitysyhteistyöhön.

Selvitetään kehityskaaliiketoimintaa tukevan palvelukeskuksen perustamista yrityksille.

- Palvelukeskus neuvoisi yrityksiä kehityskaaliiketoiminnassa, rahoituksessa, liiketoiminnan kehittämisessä, hakemusten teossa ja dialogissa julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Keskus vaikuttaisi myös kehitysyhteistyötä koskevaan mielipiteenmuodostukseen ja julkiseen keskusteluun. Varataan palvelukeskukselle tarvittavat resurssit.
- Selvitetään, voisiko tämän toteuttaa askeleittain ja kustannustehokkaasti Finnpartnership –ohjelmaa laajentamalla.